

Woonzorg en welzijn anno 2012

Veranderingen in de zorgsector volgen elkaar in rap tempo op. De zorgorganisatie Axion-Continu, gevestigd in de regio Utrecht, bouwt letterlijk en figuurlijk aan een nieuwe vorm van huisvesting. Bij de nieuwbouw en renovatie van woonzorgcentrum De Wartburg komen verschillende woonvormen samen. Een gesprek met Lex Roseboom, Raad van Bestuur en Huub Albregts, Manager Facilitair Bedrijf en Bouw over woonzorg en welzijn anno 2012.

*Jurgen Blijenbergh
en Ron Brouwer*

Woonzorgcentrum De Wartburg, gelegen in de Utrechtse wijk Oog in Al, biedt ouderen de combinatie van verzorging, verpleging en zelfstandig wonen. Eind 2010 is een begin gemaakt met de nieuwbouw waarbij 74 moderne serviceappartementen worden gerealiseerd, variërend in grootte van 65 tot 100 vierkante meter. 22 bestaande appartementen (serviceappartementen) worden omgevormd tot een zorghotel. Senioren kunnen in de nieuwe Wartburg zelfstandig

en comfortabel wonen, waarbij een breed scala aan diensten en voorzieningen binnen handbereik is. Daarnaast zijn er drie kleinschalige groepswoningen voor in totaal 24 bewoners met een psychogeriatrische indicatie. Elke bewoner heeft in deze situatie een eigen kamer en er is een gezamenlijke woonkamer. 24 appartementen zijn bestemd voor mensen met een verzorgingshuisindicatie. Deze appartementen hebben de beschikking over een aparte woon- en slaapkamer. In september 2012 wordt de nieuwe Wartburg in gebruik genomen.

Ontwerpstadium

Van meet af aan stond vast dat het oorspronkelijke deel van de bestaande Wartburg bleef bestaan. Het deel met het verzorgingshuis is afgebroken. Roseboom licht de keuze toe: 'Om de open, uitnodigende uitstraling van De Wartburg in stand te houden, is het van belang om een architect in de arm te nemen die respect heeft voor de bestaande situatie, die deze begrijpt en die de bestaande locatie weet te integreren in het nieuwe ontwerp.' Het programma van wensen en eisen, waar twee commissies en bewoners van de serviceappartementen bij betrokken waren, is aan drie architectenbureaus voorgelegd. Het ontwerp van het architectenbureau Alberts, Van Huut en Partners kreeg unaniem bijval. Het ontwerp respecteert en integreert het historische, karakteristieke witte gebouw van De Wartburg in de uitbreiding. Roseboom vult aan: 'Het is een ontwerp dat geweldig is overgekomen, mensen herkennen zich in het ontwerp en voelen zich er prettig bij. Voor veel cliënten gaat het om de laatste verhuizing in hun leven en de keuze daarvoor is dan ook nogal bepalend.' Het nieuwe ontwerp herhaalt de oorspronkelijke footprint van de oude Wartburg en omarmt als het ware het bestaande gebouw. Bovendien is er gekozen om de karakteristieke elementen zoals de dakpannen en het torentje van het oude gebouw te herhalen in de nieuwbouw.

Menselijke maat en welbevinden

Het gerenommeerde architectenbureau heeft naam gemaakt met zogenaamde organische ontwerpen, waarbij de menselijke maat en het welbevinden in en rondom het gebouw de voornaamste uitgangspunten zijn. Dit is goed terug te zien in het materiaalgebruik. Albregts: 'Bij de nieuwe Wartburg wordt er veel gebruik gemaakt van duurzame, natuurlijke materialen, zoals hout, glas en aluminium. Aluminium heeft misschien niet direct een duurzaam imago, maar het gaat lang mee en het is herbruikbaar. Duurzaamheid wordt standaard in ons programma van wensen en eisen

meegenomen. Dat komt ook terug in het tuinontwerp, waarvan het organische karakter aansluit op het architectuurontwerp.

De glazen pui bij de entree geeft het gebouw een open, uitnodigend, licht en ruim karakter en is een voorbeeld van de wijze waarop het gebouw en de omgeving elkaar complementeren. Het vloerplan van het gebouw is rond. Dit heeft zowel voor- als nadelen. Albreghs: 'Het vergt allereerst de betrokkenheid van alle partijen in het bouwteam, van programmeur tot architect tot aannemer om een gebouw te realiseren dat voldoet aan de gestelde prestatienormen. Hoewel nieuwbouwprojecten in de zorg relatief lange trajecten kennen, is dit project in een kleine negen jaar gerealiseerd. Daarbij heeft de gemeente Utrecht ons aangemoedigd om de nieuwe Wartburg maar liefst zeven bouwlagen hoog te maken, met het oog op de geluidwerende werking voor de wijk. Daarmee is een nadeel - het verkeerslawaaï - omgezet in een voordeel, namelijk de bouw van een groter aantal serviceappartementen dan aanvankelijk gepland.' Roseboom vult aan: 'Een bijkomend voordeel is dat de bouwlagen op verschillende hoogtes worden gerealiseerd. Dat geeft het ontwerp een verspringend en vrolijk karakter.'

De huidige wet- en regelgeving stelt – onder andere door de veranderingen in de AWBZ – veranderende eisen aan de woonzorg.

Roseboom: 'De ouderenzorg ligt op dit moment binnen

de financiering van de AWBZ. Er is veel discussie over de scheiding van wonen en zorg. Mensen kiezen niet meer snel voor het traditionele, intramurale wonen in verzorgingshuizen of aanleunwoningen. Dit betekent dat er een scheiding moet worden aangebracht tussen wonen en zorg. Dat zullen dan ook de sleutelbegrippen gaan worden bij de serviceappartementen. In de nieuwe Wartburg wordt de huurprijs van de serviceappartementen gescheiden van de facultatieve zorg.'

De kritische eindgebruiker

Bij het nieuwbouwproject is de aandacht uitgegaan naar de autonomie en zelfstandigheid van de cliënt. Albreghs licht dit toe: 'Op elk gewenst moment heeft de toekomstige cliënt desgewenst zowel de beschikking over zorg als toegang tot gemaksdiensten. Cliënten kunnen hierbij hun eigen woon- en zorgpakket samenstellen.' De steeds kritischer wordende en vergelijkende cliënt zoekt hierbij naar een 'perfect fit'.

Cliënten kijken steeds meer naar kwaliteit van zorgorganisaties en vergelijken deze onderling. Een van de belangrijkste parameters is volgens Roseboom 'de cliënt die zich afvraagt hoelang hij of zij zelfstandig kan blijven wonen, in combinatie met zelfsturing in het leven.' Door middel van verschillende informatiebijeenkomsten is door AxionContinu ingegaan op de mogelijkheden die de nieuwe Wartburg biedt op het gebied van wonen en zorg.

Om aan de toekomstige wensen en eisen van de cliënt te kunnen voldoen, komen er diverse centrale voorzieningen. Daarnaast worden er, zoals gezegd, verschillende gemaksdiensten aangeboden. Die voorzieningen en gemaksdiensten zijn ook gericht op omwonenden en kortstondige gasten, die kunnen verblijven in het zorghotel, dat wordt gerealiseerd in het bestaande bouwdeel. Roseboom: 'Het is van belang om goede productieafspraken te maken, maar daarnaast moet je als zorgorganisatie ook risico's durven nemen. De revalidatie gaat van de AWBZ over naar de zorgverzekeringswet. Het zorghotel houdt in feite voorsorteren naar de nieuwe wet in.' AxionContinu is ervan overtuigd dat wanneer mensen kortdurend moeten revalideren en niet beschikken over een uitgebreid persoonlijk netwerk, er veel behoefte is aan een zorghotel waar goede voorzieningen aanwezig zijn. Albreghs vult aan: 'Dit proces voeren we overigens op tijd en in samenwerking uit met de ziekenhuizen. Doordat je dit doet, genereer je als zorgorganisatie een gegarandeerde patiëntenstroom.' Voor de hotelkant wordt met hotels gewerkt aan het concept.

De nieuwe Wartburg staat centraal in de samenleving. Vanuit De Wartburg worden ook actief initiatieven genomen om de wijk bij het woonzorgcentrum te betrekken. Naast informatiebijeenkomsten heeft het moderne restaurant een wervende uitstraling. Roseboom: 'Het is van belang om als organisatie heel gericht naar buiten te treden. Er is een herkenbare wisselwerking tussen de bezoekers en de bewoners,

Huub Albreghs

Foto's: © NFP Photography/
Henk Tukker

zeker wanneer je als zorgorganisatie over serviceappartementen beschikt. AxionContinu onderscheidt zich met verschillende activiteiten en verenigingen, om zo actief bewoners, omwonenden en bezoekers te betrekken binnen het woonzorgcentrum.' In samenwerking met de gemeente Utrecht worden de taken die van de AWBZ overgaan naar de WMO besproken en georganiseerd.

Healing environment

Met name in de ziekenhuiszorg probeert men in toenemende mate een healing environment te realiseren. Bij een healing environment wordt een omgeving gecreëerd die herstelbevorderend werkt. De nieuwe Wartburg streeft dit onder andere na met het ontwerp van het gebouw, het materiaalgebruik en de kleurstelling die gehanteerd wordt. Roseboom vult aan: 'Het is haast een antroposofische benadering en die zie je in het totale gebouw terugkomen.' De combinatie van de oude Wartburg met de nieuwbouw zorgt voor een letterlijk en figuurlijk omarmend woonzorgcentrum, dat een warm, veilig gevoel geeft. Albreghs: 'We hebben er bewust voor gekozen om ook de interieurarchitectuur door Alberts en Van Huut uit te laten voeren. Op deze manier is de relatie tussen exterieur en interieur gewaarborgd.' Een concreet voorbeeld van een healing environment binnen de nieuwe Wartburg is de toepassing van dynamische verlichting. Deze vorm van verlichting,

waarbij kleur en intensiteit het daglicht benaderen, wordt onder meer ingezet bij de huiskamers op de afdelingen psychogeriatric. Verder geeft een dynamisch vloerverwarmingssysteem een rustig temperatuurbeeld. Op het gebied van voeding oriënteert de organisatie zich samen met de leveranciers op de mogelijkheden van biologische- en streekproducten. Hoewel een complete productie voor een zorglocatie niet haalbaar is, wordt er vooruitstrevend omgegaan met het zelf verbouwen van kruiden, groenten en fruit. In het restaurant wordt er op basis van *front cooking*, in aanwezigheid van de bezoeker, de maaltijd vers bereid.'

Woonzorg in de toekomst

Zorg zal er altijd zijn en op basis van de demografische ontwikkelingen valt eenvoudig te voorspellen dat de zorgvraag zal toenemen. In het bijzonder de ouderenzorg en de psychogeriatric. Daarom is het belangrijk om in deze vormen van zorg te investeren en door nieuwe producten en diensten aan te bieden. Van intramuraal tot en met zelfstandig wonen: er is sprake van zorg op het moment dat de cliënt hier zelf behoefte aan heeft. Roseboom: 'Het betekent dat een zorgorganisatie zich continu enorm moet blijven aanpassen. Wij geloven erin dat je, wanneer je het aanbod voortdurend vernieuwt, je als organisatie dicht tegen de marktvraag aan blijft zitten.' AxionContinu heeft als zorgorganisatie in de afgelopen tweeënhalve jaar drie nieuwe locaties gerealiseerd. Bestaande locaties worden omgevormd naar de eisen die de toekomst stelt. Hierbij is het van belang dat het aanbod van zorglocaties zo gerealiseerd wordt, dat aan de zorgvraag kan worden voldaan. Roseboom vult aan: 'De cliënt zal zich op het gebied van financiering niet meer laten remmen door een bepaald verzekeringsstelsel. Daardoor dient zich een andere manier van kijken naar en organiseren van zorg aan.' Het overgrote deel van de zorglocaties van AxionContinu is op de basiszorg gericht, waarbij pluspakketten optioneel zijn.

Op de lange termijn heeft Albreghs een brede visie: 'Het is niet ondenkbaar dat een gebouw als de nieuwe Wartburg in de toekomst een veel bredere functie krijgt dan waar dat oorspronkelijk voor ontworpen is. We houden er als opdrachtgever van bouwprojecten rekening mee dat de zorglocaties relatief makkelijk moeten zijn om te katten. Niet zozeer bouwkundig, maar meer gericht als een eenheid op een andere doelgroep. Zo kunnen de appartementen van 60 vierkante meter eenvoudig worden benut als starterswoningen. Daarmee is de Wartburg voorlopig toekomstbestendig.'

> Jurgen Blijenbergh heeft bij AxionContinu een afstudeeronderzoek uitgevoerd en is in 2012 afgestudeerd aan de Academie voor Facility Management van de Haagse Hogeschool; Ron Brouwer is docent aan de Academie voor Facility Management van de Haagse Hogeschool en lid van de redactiecommissie van FMI.

Lex Roseboom